

J E L E N K Ö R.

59. szám

Pest, szombat julius 25^{kén}

1835.

Foglalalt: Magyarország (Jul. 17iki orsz. ülés; kinevezések; himnőoltásban munkásaknak királyi legfelsőbb tetszés; Forgó György és Czinke Ferencz f.; szarvasi gymnasium.) Anglia (Obergróf; Times megjegyzése d. Carlos ügyére; alsó- és felsőházi ülések julius 6-9ig; cambridgei egyetem ünnepe; az irlandi egyházi törvényjavaslat nem tetszik a' királynak.) Franciaország (tudósítások Algierbol; Béranger levele; orosz ellenmondás; pairszéki ülés jul. 10ikén, 's egyveleg hírek.) Spanyolország (az angol segédtereg fő zászlóalja kiállítás; és tudósítások Madritbol és a' táborbol.) Németország. Németalföld. Amerika. Belgium.

MAGYARORSZÁG.

Pozsony: Julius 17ikén, miután a' fő RR. a' fölrás-borítéki és szólásszabadsági kettős fölrás tárgysiban a' RRekével ellenkező véleményeket a' 2dik táblához átküldék, a' két tábla elegy ülést tartott, mellyben a' Főhg-Nádor beadta hivatalos tudósítását a' Ludoviceáról 's az országos összeírás munkálatának mibenlétéről. A' KK. és RR. egyébiránt julius 16. 17. és 18ik napjain folyvást a' sérelmekkel és kívánatokkal foglalatokodvamár az egyes sérelmek osztályának XIIk pontjaig haladtak. Többi közt ohajtva a' KK. és RR. hogy a' jövőndő országgyűlések alatt a' kir. Curia előtt polgári pörök is folyjanak 's láttassanak el, Bereg vmegye iáditványára ezt maga helyére halasztották. —

Ö cs. kir. fölsége a' magyar kir. udv. kanzellariához jul. 4kén intézett legfelsőbb határozata szerint: Daubach Jánost Zágráb sz. kir. város r. orvosát Horvátország főorvosává kinevezni, Taar Ferencz huszár kapitányt (a' szardiniai kir. huszároknál) pedig díj-elengedés mellett magyar nemességre emelni méltóztatott.

F. eszt. jun. 1sőjén 17,604 szám alatti fensőbb rendelésnél fogva a' nagymélt. magy. kir. Helytartóság által: Gebhardt Ferencz magyar k. egyetemi r. tanítónak; Hammerschmid József Árva vármegyei kerületi sebésznek; Rathkó György Zágráb megyei kerületi és Mundayák János ugyanazon megyei; továbbá Veszelics Ferencz és Peska Antal Verőcze vmegyei járásbeli sebészeknek; Linhard János és Rusicska János Sáros vmegyei járásbeli sebészeknek; Kuntzel Antal Körös vármegyei járásbeli sebésznek; Christen Xav. Ferencz Buda városa első r. orvosának és Straub Fridrik ugyanazon szab. kir. város tiszt. orvosának; Manovecz Leopold Pest sz. k. város r. orvosának; Zilahy Sámuel orvos drnak (Debreczenben); Patkovics János Baranya vmegye egykori r. orvosának, Tormássy László Békés vmegyei r. orvosnak; Szathmáry József Borsod vmegyei rendes orvosnak és Perje András ugyanazon megyei kerületi sebésznek; Fidler Ágoston Somogy megye kerületi sebészének; Eszterbauer János és Pante János, Tolna vmegyei kerületi sebészeknek; Pillech József és Griesz János Zala vmegyei kerü-

leti sebészeknek; Szombathy Sámuel Pesten lakozó orvos drnak; Borbélyi Zsigmond, Rácz József és Nagy József Pest vmegyei kerületi sebészeknek; Csernák Márton Zemplény vmegye r. orvosának; és Tamáska János, Csiky József, és Trefort Ignác ugyanazon vármegye kerületi sebészeknek; Bantzel János Temes vármegyei kerületi sebésznek; Kilián János Heves vármegyében keblésült Kömlő helység plebanusának; Sebestényi János Bars vmegye r. orvosának, és Buxon Fridrik Esztergam vmegye kerületi sebészének, — a' himnő-oltás körül kiűtatott buzgó és sikeres fáradozásaik miatt királyi legfelsőbb tetszés jelentetik. —

Lovrin (Torontalban) jul. 20.: Forgó György Pest megyének számos évű de számtalan érdemű első rendes főorvosa, több megyei táblabíró 's magy. tud. akademiái tag megszűnt élni közöttünk. Tudja Budapest, de tudják Budapesten kívül is, a' két testvér ország szerte, számos ismerősi 's tisztelőji, hogy az üdveztül testestül lelkestül buzogva minden jó, hasznos, szép és dicsó iránt, minden hazai intézetünknek nem csak meleg szívvvel és szóval, hanem valódi tettel 's áldozati részvétellel is mindenkori pártolója volt. Tószögön (Pest vmegyében) születvén 's fentebb tanulási körét a' m. k. főtudományseknél végezvén ugyanitt nyert orvos doctori koszorúja óta allopathikai 's yes gyógyításmódja által oly közbizodalomra vala jutni érdemes, hogy na Pest megye KK. 's RRleinek úgyszólván közohajtásukra fens. Főherczeg-Nádorunk, mint örökös és valóságos főispán, által e' nagy terjedelmű megyének első rendes főorvosává neveztetnék (később pedig a' Marczibányi jutalom-intéző választottság tagjává is). Főorvosi hivatalát egész elhunytáiglan az egész megyei egyetem köz megelegülésére viselte. Azonban hosszadalmas előkészület, próbák és tanulás után (mellyet mint a' tökéletesbedés csüggedhetetlen barátja egész sirjaig folytatott) a' Homoeopathia egyszerű orvoslásmódjába önmagát felavatván, 1820 óta egész a' koporsóig ennek tántoríthatatlan híve, oktatója 's terjesztője volt. E' közben hosszab időig a' fejlethetetlen Kisfaludy Károllyal mint barátjával, ennek szinte halálaig, lakást 's asztalt együtt tartott. 1829 őszén utazás közben némi tetemes meghülés miatt vizellethólyagi köszvény lépé meg. 's azóta szakadatlanul férfias lélekkel tűré e' gyógyíthatatlan bajjal páros nappali kinokat 's álomtalan éjeket, mindazáltal ennek daczára is egész e' folyó julius 12keig szívesen gyógyíta mást a' nemes lelkű gyógyulhatlan! Midőn nem annyira önmeggyőződéséből mint számos baráti unszólásra utnak indult a' buziási fürdő felé Temesbe.

El kitérőzt ezélt azonban nem érhető el a' hosszabb életre minden tekintetben méltó 's már hat év óta sorvadoztában enyészetre hanyatló: minthogy ide Lovrinba f. jul. 14kén báró Liptay Fridrik cs. aranykulcsos 's alszázados urhozszinte felholtan hozatván, minden szíves, gondos és baráti ápolás mellett is itt (Lovrinban) jul. 17kén nap áldozta tájon, esti hetedféltkor, eláldozott a' hosszas szenvedő, életpályája 48kában 's jul. 19kén el is takarított érdemihez illő 's itt eszközölhetett minden disszel. Igazságszeretet, örök előrehaladás, 's rendíthetetlen őszinte lélek voltak tanak bélyegtulajdonai hazafi keblének. Lovrinunk 's Torontalunk keservében is örvendhet, hogy az üdvözültnek legalább szendergő tetemeit vallhatja magáénak; a' halás emberiség azonban, közel és távol, mind a' két hazából ('s ezzel a' pesti vakok intézete is, mellynek pénzalapját a' magyar oktató számára jeles mennyiséggel gyarapítá a' boldogult hamvadó) áldást sohajt velünk együtt példás barátja emlékezetére.

Julius ijén 's 2kán tartatott Szarvas mvaróságban mind a' példátlan nagylelkű földes uraság (Bolza József, idősb Eszterházy Mihály, Mitrovszky Vilmos, és Batthyáni István grófok) alapítványa, mind pedig az esperesség bő adakozásai által tehetősen ellátott békesbánsági ágostai vallásu evang. esperességi gymnasiumban a' legelső esztendei próbatét, melly a' magyar és diák literatura érdemes hőse Magda Pál rector vezérlete alatt, általjában mind a' hallgatók megelégtülésökre, sőt magoknak a' tanulóknak öröme is ütött ki. Az ifjuság ép, eleven és nyilteszü, jele a' helyes tanításnak és szelid bánásnak, a' hely egészséges fekvésének 's a' szállások tisztaságának; de rendtartó 's nyájas is, — jele a' helyes iskolai kormányának 's a' helybeli tisztességtársalkodásnak, mellyben a' kitünőbb tanulók szabadon vehetnek részt. A' tudományok, még pedig célirányosan választva 's elrendelve nagyobb részint magyar nyelven adatnak elő; de a' latin 's görög nyelvek is nagy ügyességgel taníttatnak. Az iskolára az esperesség ügyel és személy szerint annak esperese 's helybeli első prédikátor Simon Sámuel ur. Jól tápláló alumneuma segédül szolgál a' szegényebbeknek, kiket azonkívül is a' már dicsért földes uraság, 's ennek hasonló nemes lelkű tiszteli 's helyben lakó külön uraságok minden kitelhető módon gyámolítanak, sőt a' mostani próbatételkor egy jöltevé B. D. jutalmakat is osztogattatott. Az első napot kellemes táncmulatság, a' tanulók számára, rekeszté be, mellyet főképen a' minden jónak és szépnek barátja gróf Bolza József, szép lelkű nőjével együtt diszesített. Általjában Szarvas épül, szépül, csinosbul 's magyarosul és jövendőre igen szép reményeket nyújt; örök disz emlékeül a' földes uraságok 's azok segédei nagylelkű gondoskodásuknak.

Cziánke Ferencz, 1808tól 1830ig a' pesti egyetemenél a' magyar nyelv és literatura profes-

sora (a' halhatatlan Révaynak utódja), f. hónap 14kén Budán meghalt. Ujhelmi, Papageno bodza furullya 's több illy nemű munkáji fea fogják tartani emlékezetét.

ANGLIA.

Oberg gróf Hannoverából, a' király lovásza julius 7kén csolnakot bérlé ki, 's a' Temzén lefelé eveztetett. A' speaker lakja irányában megállítatá a' csolnakot, fürdés végett levetközött, a' vízbe ugrott, néhányszor ide 's tova úszott, ismét a' csolnakhoz közelített, 's az ülés vánkosa alul némi kis üvegcsét huzván ki, azt rögtön kiüríté 's erre tovább úszott. A' sajkás nem sokára azt vette észre, hogy a' gróf süllyedni kezdett; hozzá sietett, segély után kiáltott, 's némi erőködés után, a' gróf partra 's innen bizonyos orvos házába vitetett. A' hánytatónak, mellyet az orvos beadott, nem volt várt sikere 's az orvos kénytelen volt magára hagyni őt; de alig távozték el a' szobából, midőn Oberg gróf a' tükör elibe állott, 's egy kis törrel, mellynek zsebében kellett lennie, két mély sebet ejte mellén, 's holtan rogyott a' földre. Egy fiatal ember, ki odalen dolgozott a' házban, hallotta e' zuhanást 's azonnal segélyt hozott, de minden törekvés föleléstenni az elhanyagot, hasztalan volt. Több német bizonyította, hogy a' gróf esze utóbbi időkben sokat szenvedett. Az esküttek véleménye ideigleni örültséget mond. — A' Times egy müncheni levélre következő megjegyzéseket tesz: Ha az éjszakai kabinetek tanácskozásai semmi komolyabb következtetést nem okozandanak, mint csak diplomatai ellenmondást, akkor don Carlos éjszakai kedvezőjinek nem sokkal fog tartozni. Különös lenne azonban, ha éjszakai hatalmai illy későn gondolkozásnak az ellenmondásról. Ha a' négyesszövetség 's toldalékezikelyeinék, honnan most Anglia és Franciaország visélete Spanyolország iránt ered, annak idejében ellenmondottak volna, akkor ezen ellenmondásukra helyes okkal semmit sem lehetett volna gördíteni. De ha most kelaek ki az egyezésben kikötött kötelezések teljesítése ellen, akkor mélyebben lappangó okokat sejtünk, mint pusztá tekintetet Spanyolország javára. — Az orosz udvar ne felejtse, hogy Anglia és Franciaország kormányai a' julius Siki egyezés ellen mindjárt az aláírásról vett tudósítás után kikelték. — Anglia és Franciaország ezzel azt jelentették előre Orosz és Törökországnak, hogy ezen egyezés valósítatását soha sem fogják megengedni, 's megszüvelni. 'S e' határozatjokhoz hívek is fognak maradni. De ezen eset legkisebbet sem hasonlít a' mostani esethez Spanyolországban, és az oroszoknak sem kellene reményeiket olly gyöngé alapra építenie. — Az alsóházban julius Gán kérdé Stanley l. a' ministereket: mi-

kor szándékoznak az irlandi tizedtörvényjavaslatot behozni? Morpeth lord válaszola, talán még a következő nap estén, 's mihelyt a' testületjavító törvényjavaslatról a' tudósítás el fog olvasztatni, a' tizedjavaslat 2dik felolvasztatását fogják indítványba hozni. Stanley lord ez alkalommal oda nyilatkozott, hogy ő a' rendszabályt, mennyire az a' tizedeket érdekli, támogatni fogja; de a' mennyiben az egyházi tulajdon-elsajátítást is magában foglalja, ezt a' biztossági ülésben ellenzeni fogja. Ezután a' ház biztossággá változott, 's a' testületjavító törvényjavaslat valamennyi cikkelyeit elfogadta; azokat kivévén, melyekre nézve némi módosítások javasoltattak, ezek pedig csekélyek, 's a' javaslat bélyegét nem másítják meg. A' 79ik cikkelyhez például azon módosítás adott, hogy az új községi tanács tartozzék a' régi által csinált adósságokat megfizetni. A' cikkely elve azonban, mellynél fogva valamennyi nyilvános pénz kezelletése a' községi tanács ellenőrsége alá vettetik, épen meghagyatott. — Mint-hogy Denmark lord fő lordbíró, ki eddig elnöke volt a' felsőháznak, a' többi bírákkal a' szokott kerületi utat készült megtenni az országban, Shadwell l. ur fog ideiglen a' felsőház elnöke hivatalában eljárni. A' nagy pecsét-őrzésre nem fog 3dik biztos neveztetni, mint eddig hitték. Ezúttal tehát mind a' főtörvényszéknél, mind a' felsőházban, ugyanazon személy az elnök. —

Valparaisoból egy hajón érkezett tiszt, azon hírt hozta magával, hogy Chiliben a' földingás Juan Fernandez szigeten is feldulta a' várost. E' város egy völgyben feküdt, 's a' lakosok az első zökkenésre azonnal a' szomszéd hegyekre futottak. A' tenger néhányszor kiáradt, 's valamennyi házat elmosta, melyek helyén tömördek fekete sánk- v. iszaptömög maradt. — A' M. Herald szerint az alsóház által közre tett tudósításból kitetszik, hogy a' szegényi adó általjában országsszerint száztól 7tel kevesbített meg, sőt Leicester és Nottingham megyékben száztól 12vel. — A' Globe szerint: „Két vagy három ülés mulva a' hatóságjavító törvényjavaslat általjut a' biztosságon. Minden kísértés v. ostrom, melly lényeges részeiben buzgott azt megsérteni, teljesen felsült, 's az alsóházban sem elve, sem fontosb egyes pontjai nem forognak többé veszélyben. A' toryk ugyan sükeres ellenszegülésre számoltak a' felsőházban, 's néhány laptársunk már aggódni is kezdett e' részről a' javaslat sorsán. De mi ez aggodásban nem osztozunk. Hogy a' javaslat általános hatása csökkentését megkísérten-dük, az valószínű; de a' kormány, úgy hisszük, elhatározta, hogy a' javaslatot mostani alakjában emelje törvényé, és se oszontatását, se hamisítását a' háznak szívenvedje meg. Alaposan hisszük, hogy a' mi-

nistereknek van hatalmuk ennek kivételére, 's meg vagyunk győződve, hogy minden legkisebb tétovázás nélkül használni fogják is azt.“

Az alsóházban július 6án, mint említettük, a' 115 cikkelyből álló hatóságjavító törvényjavaslat, minden fontosabb másítás nélkül teljesen átalment a' ház biztosságán. Július 13kán a' tudósítás fog felolvasztatni, 's hihetőleg már 15kén a' felsőházba is átvitetni. „A' lordok kezéből, úgymond a' Globe, ha nem jobbitva, rosztiva bizounyal nem fog az kikerülni.“ — Közön-ségesen hiszik, hogy a' toryk a' felsőházban a' hatóságjavító rendszabályt, csak-hogy reformereknek gondolja őket az ország, úgy szinte a' tizedváltást is el fogják fogadni, de minden erejökkel ellenszegüldenek az egyházi jövedelem-elsajátításnak. — Az alsóházban július 7én Sir R. Peel kérelmet nyújtott be Tamworthból, hogy az ottani testületet a' hatóságjavító törvényjavaslat ne érdekelje. Az igen tisztos baronet megjegyzi, hogy ő e' dologban személyesen nincsen érdekelve, mert ő csak a' tamworthi testület képviselője a' parlamentben; ha tehát ő Tamworthnak önválasztási 's nemfelelősségi rendszerét megtartatni kívánja, ezt csak tiszta okokból teszi. A' Globe erre gúnyosan megjegyzi: Sir R. Peelnek világos szándéka volt a' ministeri rendszabályból egyetlen egy kivétel-megnyerés által a' billt megerősíteni; minthogy azonban John Russell lord a' dolog iránt vele e' szempontban nem osztozott, a' „nagy reformer“ ezen indítványával nem nyert egyebet, minthogy megtérése őszinteségéről az uralkodó vélemény csak annyival inkább is megerősült.“

Július 5kén vétetett föl Cambridge György hg nagy ünnepéllyel a' cambridgei egyetem kebelébe. Ugyanazon nap volt Camden marq. fényes beigtatása, mint az egyetem kancellárjaé. Cumberland kir. hg. Wellington hg, mint az oxfordi egyetem kancellárja 's Pozzo di Borgo gróf több magas vendéggel voltak az ünnepen jelen. Ez alkalommal az angolok 's idegenek közül is többet doctori (tanári) méltóságra emeltek. Az angolok közt névszerint Lyndhurst lord nyerte meg ezen méltóságot, ki már régen doctor az oxfordi egyetemenél, 's régóta Cambridge képviselője már a' parlamentben. Tanári koszorút nyert ez uttal Angliának ügyvéd-Nestora is Sir R. Graham, ki 90 esztendő s még mind testre mind lélekre nézve teljesen ép. Az akademiá ifjuság, mint mondják, Wellington hg-at magasan éltette, Russell, Morpeth és Brougham lordokat pedig kifütyölte. — Amália hg szony fényes mezei lakát Caling mellett (neve Guanersbury-house) Rothschild ur 20,000 font sterlingen vette meg. — A' cambridgei fényes, kane-

cellár-beigtatásról még azt is beszéltek a' hirlapok, hogy miután a' ministerek, Brougham lord 's Cambridge városi követek neveztetésükkor fültompító füttöngés 's rőfögés zudult meg, az allépeszözetűek (untergraduirté) közül egyik így kiáltott fel: „Még egy derék szives rőfögést J. Russell l. számára!” 's a' diákok teljes erejük-ből rőfögtek. Mire muzsika, azután angol, diák, meg görög ódák és beszédek következtek. —

Valamint Francziországban, ugy Angliában is készül valami. A' ministerek gyakran tanácskoznak. Julius 9kén Melbourne lordnál gyűltenek össze, 11én kabinettanács volt jelenve a' külhivatalban. E' tanácskozások főtargya az alsóházba hozott irlandi egyház-törvényjavaslat, melly rendszabálytól a' király igen irtózik. Melbourne lord erről a' királlyal volt utóbbi összejövetekkor teljesen meggyőződött. Azt is mondják, a' kabinet maga is meghasonlott e' kérdés iránt, minthogy több minister igen aggasztónak nézi, hogy O'Connell urnak e' rendszabály által olly rendkívüli engedélyek adassanak. E' körülmények következésiben a' londoni lapokban 's az ottani csarnokon hir támadt ministerváltozásról, mellyet mindazáltal a' Globe teljesen alaptalannak nyilatkoztat. Annyi bizonyos, hogy a' király ministerváltozástól tory értelemben idegen nem volna. De mit mondana majd a' parlament? melly a' ministerek másodszori használatlan elbocsáttásukat semmi esetre sem javálná.

Az alsóházban jul. Skán Mulgrave törvényjavaslata az irlandi szegénység támogatására olvastatott föl másodszor, azon kikötéssel mindazáltal, hogy ezen ülés alatt ezen indítvány ne vitessék tovább mint a' biztosságig. Erre nézve a' ház 2 pontban látszott megegyezni: 1) hogy az irlandi alnép közt uralkodó inség-enyhítésre nyilvános rendszabályok szükségesek; 2) hogy ezen enyhítés szegényi törvény által eszközöltessék, de ez egészen más éveken épüljön, mint az angol szegényi törvény. Waterford követe érzékenyen rájzolta, 's megható színekkel festő az irlandi szegények határialan inségét. — O'Connell ur nyilvánította, mikép, noha meg van győződve, hogy a' szegényi törvények rendszere rossz, még is támogatja e' javaslatot, azon egy okbul, mert Irland mostani állapotja mulhatlan szükségül parancsolja ezt, csak-hogy az éhező népnek élelemmód szerzettessék, történjék az bár a' lakosok tulajdonához nyulással. Szinte az alsóházban jul. 9én a' ház biztossággá változván a' hatóságjavító törvényjavaslat iránt, Scarlett ur indítványt hoz fel, mellynél fogva a' nagy városok mostani hatóság-szerkesztvényi maradvánának meg's ne vettetének a' törvényjavaslat szabályai alá. A' parlamentjavítás által, ugymond, a' demokracia An-

gliában olly félelmes lépteket tön, hogy előmozdítás helyett kötelessége volna a' kormánynak azt miandenkép gátoluj. Ha pedig az uj hatóságjavítás a' nagy városokra is kiterjesztetik, az a' demokracia párt tulnyomósságát határozottan biztosítandja, mi a' constitutio fentartását ezentul lehetlenné tenné, 's az ország csendét sőt magát a' monarchiát is veszélybe hozná. — Roebuck ur, 's még néhány tag ostromlá ez indítványt. Minthogy azonban támogatására senki sem szólalt meg, fölkelt Scarlett ur, 's mondá: minthogy javaslatomat a' ház azon része, mellyen ülök, nem pártolja, (hangos tetszés a' ministeri padokon) tehát visszahuzom azt. Sir R. Peel az uj javaslatban a' hatóság tanácsnokai számát találja nagyinak. A' törvényjavaslat ugyan is némelly városba 70 v. 80 tanácsnokot kíván; szerinte pedig e' szám az igazgatást terhesiténé, 's a' tanácskozásokat gátlaná; azért is annak kisebbre szoríttatását javasolja. J. Russell lord megjegyzi, hogy mivel e' tanácsnokok többnyire munkás emberek közül választatnak, 's ezek nem mindenkor hagyhatják el dolgaikat, hogy hivatalaikban eljárassanak, a' községi tanácsnak számosznak kell lennie, hogy a' távollévoeket is kipótolja szaporaságuk. Baines és Ewart urak támogatták Peel indítványát. Kibirja, az marja.

Az alsóházban julius 9kén Sir Robert Peel azon indítványa, mellynél fogva a' községi tanácsnokok számát az uj törvényjavaslatban kevesbiteni ügyekezék, 105 szóval 74 ellen, tehát 31 szó többséggel félrevettettet. — Erre az egész javaslat kinyomtatása határozatott, úgy hogy néhány nap mulva az egész törvényjavaslat elfogadtatása hihető. —

FRANCFIAORSZÁG.

Legujabb hivatalos tudósítások szerint Oranból Abdel-Kader és a' francziák közt ujra háboru ütött ki Algierban. E' nagyra vágyó főnök az algieri kormány határtalan bizodalmaival hatalmas megtámadási eszközöket tudott magának szerzeni. Az Abdel-Kader és Desmichel gen. közt kötött egyezés amannak tetemes hasznót hajtott. Abdel t. i. Emir czimet nyert általa, 's az orani tartományban az egész kereskedés egyedürosságát (monopoliumát), e' fölött teljes tekintet az egész országban, a' francziáké pedig egyedül a' városra lön szorítva. Abdel egy szóval ollyan helyzetbe jött ezen egyezés által, hogy az előbbi algieri dey-hez tökéletesen hasonlított. 'S így ő a' kormány vak bizodalmaát ügyesen és alnokul tudta használni. Consula által, kit az európai hatalmaskhoz hasonlóan tartott Algierban, visszatérítés kötelezése alatt a' franczia fegyvertárakból mindennemű hadiszerrrel el tudta magát látni. Ennyi engedékenység által még vakmerőbbé lett, 's a' szomszéd törzsökök ellen, mellyek fölött a' franczia

ótalom némi tekintetet szerze neki, mindenféle igazságtalan követelésekkel állott elő, melyek alá amazok nem akarák vetni magukat. Ezek azt nyilvánították, hogy Abdel minden közbenjárása nélkül egyenes barátságos kapcsolatban akarnak állani a francziákkal, mire Abdel-Emir Trezel generáltól segédseregeket kíván, hogy a nyakas törzsököt megfenyítse. Az algieri kormány megteszi neki kivánságát, mert fölsége a benszülöttek fölött az egyezésben elismértetett. Hatszáz embert a kormány Abdel parancsi alá ad e nyakas törzsökök ellen; pedig azok egyebet nem kívánnak, mint a francziák baráti lenni. Mint-hogy azonban Abdel e seregekkel eszköz gyanánt akar élni a benszülöttek elnyomatására, megtagadja a segéd expeditio vezére a további engedelmességet, míg végre teljesen összeháborodtak. Midőn a hírnök Algierből kiindult, az egész oráni őrség Mascara felé indult meg Abdel-Kader ellen. Két aráb, mintegy 3000 főnyi, nemzetség a francziákkal egyesült ellene. —

Béranger, a költő, a Messenger szerkesztőjéhez írt levelében ellenmond némi segedelem-aláírásnak, melyre nyilvános felszólításokat bocsátottanak ki, mind Párisban, mind a vidékeken, azon czélra, hogy (Béranger) pénzvesztésegei, melyeket állítólag szenvedte, pótoltsanak ki. Sajnálja, hogy barátjai tanácsot nem kértek előbb tőle, mert akkor meg fogta volna nekik mondhatni, hogy ő semmiféle pénzkárt nem vallott. — A Bon Sens ezt írja: „Azt bizonyítják ma előttünk, hogy az orosz ügyviselő Broglie urnak kormánya nevében jegyzéket nyújtott volna által, melyben az az idegen seregnek Spanyolország részire engedtetése ellen kikel azon nyilatkozással, hogy ha ezen általengedés csakugyan megtörténik, azt olly beavatkozásnak fogná az orosz udvar tekinteni, mely Francziaország viszonyait Russzia iránt megmászthatná.“

A pairszék ülésében július 10kén a lyoni vádlottakra nézve a tanukihallgatás elvégeztetett. Bertholon ur azt mondja Beaune vádlótól, hogy mindig ellene volt minden zendülő mozgásnak, míg a rendőr-ügyviselő Mercé az emberjogok társaságában legvadabbul hányakodott. Egy vádlott meg a rendőr-ügyviselőül kijelelt Picot-ról kezd szólni, az elnök azonban félbenszakasztja őt mondván: „A törvényszék jól tudja, hogy Picot nyomorult ember, s minden szerepet játszott.“ A tanuk kihallgatása után a főügyész indítványba hozza, hogy a lyoniak ügye a többi vádlottakétól választassék el. Bosquet ügyvéd ellenveti erre, hogy ha, mint a vádiromány mondja, összeesküvés létezett, s volt oka is a külön helyeken kiütött nyugtalanságoknak, melyek mind ezen egy pörbe foglalvák, akkor az egyes részleteket

külön nem választhatni; ha pedig nem létezett összeesküvés, az úgy akkor többé nem a pairszék elibe tartozik. Más ügyvédek ellenben védenczeik érdekében a főügyész indítványához állottak; s közöttük Favre, ki egyszersmind azt jegyzi meg, hogy ezen indítvánnyal az összeesküvés vád is megszűnik. A főügyész pedig azt mondja, hogy az összeesküvés vád azért még nem szűnik meg, mert akkor az úgy más törvényszék elé jutna. Erre Beaune vádlott a korlátok elé lépett, s miután az ő és vádlottársai nevében azon erőszakosságoknak ellenmondott, melyeket rajtok elkövettek, így szólt folytatva: „Én nem fogok a tett-dolgokról szólni. Szándékom csak azt kívánni a törvényszéktől, hogy végzetét, mely a védelmezést megcsorbítja, vonja vissza. A kérdés még nincs végkép elhatározva, s a törvényszék e tekintetben teljesen szabad. — A törvényszéknek nincs mit félnie a védelmezők szózatától. Hallotta őket más alkalommal, s valamint beszédök illedelmét, úgy elveik szilárdságát is méltányolhatta. Olly férfiak ezek, kiket a monarchiai Francziaország nagyra becsül, a republicanus tisztelet. Azt mondták: választhatunk Francziaország valamennyi ügyvédei közül. Ugy de ügyvéd nem mondhat meg mindent, mert élénkebb szó jóvendőjét veszélyeztetethetné. Így Ney marsal pörében Dupin és Berryer megcsorbítani voltak kénytelenek a védelmet. Engedték volna meg csak Massenának, Macdonaldnak vagy Oudinotnak a védelmezést, akkor a nemes áldozat nem maradt volna védelmező nélkül, s az observatorium fasorán a szomorú jelenet talán nem történt volna. Azt állítják: a pairszéknek szint azon jogai vannak, mint a közszéknek (Assisenhof). De valljon nem különbözik e hatósága sokban amazokétól? A pairszék kivételi törvényszék, s mint illyes, olyan mint Caesar nője, melyre még csak gyauu sem eshetik. Igen érdekünkben van, hogy hason érzelmű s egészen független férfiak védelmezenek hennünket. Békóba vereséketehát a védelmezésszabadsága a júliusi revolutio 5dik évünnepé előtt?“ A vádlott néhány pillantásig pihenésre kér engedelmet. Az elnök ezukrosvizet hozat be neki s egy hatósági őrtiszt széket nyujt leülésre. Később pedig így folytatja: „Ha a védelem szabad lett volna, meg fogtak volna mutatni a rendőrség részvételét a lyoni zavarokban; megbizonyítottuk volna, hogy a republicanusok mindent mindent elkövettek a zendülés meggátoltatására, de a kormány ügyviselőji mint Picot, mint Mercé, amazok minden törvekvéseit meghiusították. Emlékezzenek meg pair urak az emberi dolgok változékonyságáról; ezen kamara alkotása szembetünő példája ennek. Legyenek részrehajlatlanok, mert később rá-

szorulhatnak, hogy részrehajlatlanok legyenek mások uraságtok iránt is. Azt hiszik e, ezen pör által bezárták Janus egyházát? Nem, uraim, boszu boszut szül, 's nem tudni, ki pihen le utolsó a' csatamezőn! A' páirkamara az aristokratia maradványa, nem fog ez megújulni választások által, mint a' követkamara. Oja tehát magát, nehogy még inkább csökkenjen a' nép tisztelete iránta, mint a' mennyire már megcsökkent. Reméaylem a' kamara visszaveendi végzetét, melly neki magának veszélyes lehet, 's nekünk meg fogja engedni, hogy védelmezőinket szabadon választhassuk, 's valamennyi vádlott társaink előtt védelmezhesük magunkat. (Ö. B.) Az elnök röviden azt válaszolá, hogy e' kérdést a' törvényszék már elhatározta 's a' vádlottaknak nem elveikről, hanem tetteikről kell szólniok ezentul, azokról pedig az ügyvédek is szólhatnak. Baune: „Mint-hogy a' törvényszék végzetét visszahuzni nem akarja, azén 's vádlott társim nevében ezennel azt nyilatkoztatom, hogy a' pör további vitájában részt venni nem foguak. E' részvét megbecstelenítene bennünket, 's mi soha sem becstelenítjük meg magunkat. Midőn vonakodunk állíteleben részt venni, valamennyi pártnak jeles szolgálatot teszünk, mert jövendőre nézve talán minden politikai pört lehetetlenné teszünk. Nem mi okoztuk a' dolgok e' helyzetét, hanem uraságtok, kiken marad a' felelősség terhe is mindenért, a' mi megtörténendik. Valamennyi vádlott fölkel és megszólal: „Mi mindent helybenhagyunk, mit Beaune mondott. Mi a' vitákat el nem fogjuk fogadni. — Erre a' törvényszék visszavonul, a' főügyész indítványáról tanácskozni. A' vádlottak is kivitetnek. A' National 11én 2ik kiadásban reggel 10 órakor jelenti, hogy a' páirszek a' főügyész indítványához képest a' lyoni vádlottak pöre különválasztatását határozta el. —

A' journal des Débats így ír Konstantinápolyból június 17ről, mi némi fényt vet kelet ügyeire: „A' francia kormány Texier ur rendelése alá bízta Mésange hadisajkát (Kriegsslopp) hogy e' jeles tudós archaeologiai vizsgálatit a' fekete tenger partjain annál bizvástabb folytathassa. Roussin admiral ennélfogva fermant kívánt a' portától e' szállítvány (expeditio) engedelmeire. Válasz helyett azonban a' francia követ a' reis-effenditől azon megjegyzést kapá, hogy az unkiar-skelessii egyezés (Orosz- és Törökország közt) orosz hajókon kívül minden más hadihajónak tiltja a' hajózást a' fekete tengeren. Ponsonby lord sem volt szerencsésebb azon kívánatában, hogy ferman adassék egy angol követ általhajózására a' fekete tengeren, Trebisondon keresztül, a' persz udvarhoz, hová az angol kormány britt gőzhajón akará e' követét általszállíttatni. —

A' Journal de Paris július 13áról estve azon hirt adja, hogy 12kén estve 9 órakor 28 aprilisi vádlott a' parisi osztályból, kik St. Pélagieban foglyoskodtak, földalatti folyosó által, mellyet maguk ástak maguknak, megszökött; a' többi 15 pedig, kik hasonlólag szökőfélben voltak, épen azon pillanatban, midőn a' folyosó részén napvilágra lépni szándékoztak, elfogott.

SPANYOLORSZÁG.

A' Moniteur telegraphi híradás után közli: hogy egy angol gőzhajó az angol segédsereg első osztályát július 10kén St. Sebastianban kiszállította 's mind a' nép mind az órsereg nagy örömmel fogadá a' kiszállottakat. — Egy levelező, azon hallomásbeli megjegyzést teszi ezen idegen seregekre, mi szerint a' kormány alkalmasint ezekre tart számot, hogy kikitörő constitutionalis zajongások ellen gáteszközül használhassa őket. — Hallik, ugymond, a' St. Sebastianban kiszállt angolok, kik 1813ban ugyanezen városban olly hallatlan dulást követtek el, 's most részükre még teljes ágyakról is gondoskodtak, — csupán arra vannak szánva, hogy ott a' gazdag formaruhában pipeskedjenek 's a' legrosszabb esetben Cadixba hajózhassanak ótalmok alá veendők a' kormányt, ha ez oda futni talál. Akármint legyen a' dolog, ha ezen kalózok Spanyolországban is angol módra akarnak hadakozni, vagy is minden negyedik mérföldön megállani 's tapotsem mozdulni, míg egész ételmi alafajok (Ration) ki nem adatik, úgy nem csak semmi kárt nem teendnek a' carlosiáknak, de nyolcz nap mulvást az egész tartomány nyugtalanokodni fog miattok, hogyan legyen t. i. képes az angol kényelmesség minden kívánságit teljesíteni? 's miért teljesitené, midőn saját katonáit éhséggel látja küzdeni? Egy más levelező szerint a' hadminister csakugyan szerződésre lépett Dumarre lengyel ezredessel, mellynél fogva ez utóbbi kötelezi magát öt csapat lengyel dzsidást állítani a' spanyol kormány szolgálatjára. Dumarret e' vállalatjában a' francia követség hatalmasan gyámolítja. Ezen kívül még bizonyos Palmaert brüsseli lakos is ajánlást tön a' kormányynak jeles mennyiségű ember-szállításra. A' carlosi had fővezérségét csakugyan Moreno nyéré el, a' navarrai fölkeltek nem igen látszanak e' kinevezéssel megelégnüni, mert ők inkább valamelyik földijök által szerettek volna vezéreltetni, mint például Eraso által, de ez betegsége miatt a' megkínálást nem fogadá el. D. Carlosnak szándékában volna némelly szolgálatjabeli francia kiköltözötteket fensőbb tisztségekre alkalmazni, de gátul áll spanyol pártorsososi büszkesége, kik ezt minden telhető vetélkedéssel ellenzik. A' carlosi tábor mezdulatai Bilbao alul elvonulta óta ezek valának: július 1sőjén d. Carlos a' sereg egy részével El-

Orriog ment, három mérföldnyire Bilbaotól; július 23-án főszállást Marquinában ütött, hol kinevezte egyszersmind Morenot fő vezerré 's itt határozott volna el, hogy a' sereg egyenesen az Ebro-nak nyomuljon, míg néhány csapattal Ituralde Navarrában hagyatnék az ellenség mozdulati gátlására. Vitoria, a' krisztiniaknak Bilbaohoz történt összeseregeltük miatt, minden órségtől megfosztva áll, mi egyik elért szándék azok közül, mellyeket Zumalacarraguy Bilbao estroma színe alatt czélzásba vett. A' carlosi sereg iparkodik összekötésbe szerkezkedni Merino és Villalobos sőt gróf Espanaa seregével 's ez által a' háboru körét a' lehetőségig kiterjeszteni. Ezeket mind carlosiak beszélik. A' krisztiniak egyik osztálya Bilbao-nál maradt a' város védfalait kijavítani, erősíteni és a' sánczolatot kijebb terjeszteni; e' miatt több épületet le kelle roantni vagy elégetni, mit a' lakosok nem kis elégtelenséggel fogadtak — 's már most kárpótlást követelnek. Valdes ellen, mint hallik pör foly, mert a' sereg vezérletét, a' nélkül, hogy lemondását a' kormány még elfogadta volna, önkényleg odahagyta. Innen világos: mért vezérlette közelebb a' sereget la Hera a' nélkül, hogy erre a' kormány által neveztetett volna ő; ő t. i. Valdes elmente után saját ön szándékából vette által a' fő parancsnokságot, valamig valaki e' hivatalra nem neveztetnék. Madridban e' lépést is rosszalák 's la Hera ellen szinte pör indították. Ez utóbbi helyről július 15-öjéig vannak tudósítások. A' nép elméjét az új igazgatás 's annak híresztelt munkálatai foglalják el. Bizonyos, hogy az inquisitio és jesuiták jószágai el főgnak adatni, mi a' népnek tetszeni látszik. Marq. las Amarillas egészen a' kormány embere; ő most olly formát játszik a' spanyol kabinetben, mint marsal Soult a' francziáknál, azon különbséggel, hogy Amarillas semmi „változhatlan gondolat“ ellen kikelni 's ellenszegülni nem képes. Rendszeri kifejtésben a' ministerek közt legnyiltabban halad elő az új belső minister; ő minden eddigi rendelését hévvezetéssel kezdi, mellyben teendő rendszabályi felől némileg számot adni törekszik. Így mutogatá minapi egyik rendeletében: hogy a' klastromok régi elavult intézetek 's az azokban divatozni szokott nevelés-mód a' század szellemével ellenkezik; parancsolja ennélfogva ő felsége nevében, hogy a' jelen iskolai pálya kezdetével a' bölcselkedési és egyéb világi tudományokbeli nyilvános oktatás a' klastromokban szüntessék meg. Ö. B. A' megyékpolgári kormányzóinak parancsot adott egy másik rendelésben: utazzák be a' hatóságuk alatti tartományokat, tanulják ki a' köz-véleményt és veendő tudomásaik felől naplókönyvét vezetvén, ezt hétről hétre küldjék be hozzá Madridba. Isméretes: mi-

kép június 23-án javaslatot terjeszta föl a' királynéhoz, mellyben a' sajtószabadság fontosságát támogatva biztosságot kér neveztetni, melly ítélje meg: létesíttessék e' a' sajtószabadság, vagy az eddig főnálló előleges censura tartassék meg? E' biztosság már megkezdé tanácskozását; mivel azonban e' közben az eddig volt censura folyvást fenáll, a' hirlapok ujra megindítják régi panaszikat 's nem roszul üt ki, midőn a' Revistában a' még bajusztalan Galiano (Alcala Galiano kamarai követnek fija) a' sajtószabadság hasznai felől jó akaratu tanácsot és leczkét ad a' már három különböző revolutioi szakban kormányviselt belső ministernek. — Gen. Alava helyébe, ki szinte ministerséget vállalt, spanyol követül a' londoni udvarhoz Osuna hget rebesgetik. Ezen fiatal ember még alig 25 esztendő, de Angliában és Franciaországban neveltetett és tapasztalásbeli hijányit kipótolja gazdagsággal 's kedvező habár főaristokratái formaságokkal. Közönségesen a' legelső lovaglónak tartatik Spanyolországban, 's én, mond a' levelező, valóban csupán akkor látom őt gyalog menni, midőn a' salonokba lép; különben naponként négy ót óraig pipeskedik 's diszeskedik a' Pradoban a' legszebb angol lovakon.

NÉMETORSZÁG.

Beira herczegasszony, Károly és János Ferdinand spanyol herczegekkel, július 10-én Carlsruheba érkezett, 's ott az ügy nevezett „Angol udvar“ vendégházba szállott meg. Másnap mindayajan az udvarnál ebédeltek, 's 12-én tovább szándékoztak utazni. — Carlsruhból július 10-ről írják: „Az első kamara három órányi tanácskozás után ma reggel fogadta el a' porosz vámrendszert Baden nagyherczegsége. A' tulajdonnak kénszerített általengedését illető törvényjavaslat (országos czélokra) is már mind a' két kamaránál keresztül ment nagy szótöbbséggel. — E' törvény oda czéloz, hogy országos czélokra egyesektől úgy mint testületektől elvétezhessék, természetesen kárpótlás mellett, bármelly ingatlan birtok. A' badeni imént elfogadott törvény nem annyira az elsajátítás vagy is inkább kisajátítás (expropriatio) elvét állítja fel, mert azt valamennyi statusjog-tanító régen elismerte 's valamennyi status rég óta gyakorlotta is, hanem inkább csak azon biztosítékokat határozza el, mellyek alatt a' kisajátításnak megtörténnie kell, kijeleli az eseteket, 's kiszabja a' módot, szóval biztosakká teszi a' haza polgárit, hogy országos czél-ürügy alatt, sem önkény, sem magányos haszon őket sajátjuktól nem foszthatja meg.

NÉMETALFÖLD.

Hasgaból június 26-ról írják, az angol kormány megkereste a' hollandit: tenne az iránt ren-

delést, hogy mind az angol mind a' németalföldi partokon hason időben vizsgálatok tétetnének a' dagály és apály (Ebbe und Fluth) iránt. — E' végre a' hollandi kormány Moll tanítót nevezé ki e' tudományos vállalat elintézésére, e fölött bizonyos számú tengeritiszt adatott hozzás, hogy segédiül szolgáljanak. —

Alig képzelhetni, mi drágák Amsterdamban a' szállások, különösen a' kisebb házakban. Következő levél majd nem hihetlent mond arról: „Amsterdam, július 7. Az itteni alnép fölzendültének hire nagy lármát ütött, ámbár azt a' hollandi pór nyerseségével, ha kivált felizgattatik, igen könnyen összefér. Azonban nem tagadhatni, hogy a' személyes adó a' szegényebb osztályokra nézve fölötté nyomasztó. A' lakások e' mellett a' kisebb házakban szerfölött drágák, ime csak egy példát: Bizonyos szegény borbély némi kis házában lakott, mellyért évenként 100 forintot fizetett. A' házat uzsoráskodó birtokosa, nem tudom mi okból, el akará adni, 's a' borbély, kinek a' környékben volt legtöbb dolgoztatója, 's lakja másításával azok elvesztésétől tartott, megpanaszolta baját némi jótékonyágáról ismeretes férfinak. Ez megígérte neki, hogy iparkodni fog a' ház megvételén, 's valóban meg is vette ötszáz forintért, 's így a' ház száztól huszat gyümölcsözött.“ — Brüsseltől írják jul. 8-ól: „Az Emancipation azt mondja: Minden nehézség megszűnt az önkénytesek kiállítására iránt, kik Belgiumból a' spanyol királyné számára fogadtatnak. A' föltétel ugyan már mind el van fogadva, azok mindazáltal még a' londoni biztosság jóváhagyásától függenek. — Az Eclair ellenben azt állítja: Igen hiteles kűtföbül tudjuk, hogy noha seregünk számos föltízte engedelmet kért és sürgetett hadminisiterünknel belga sereg-szerkesztésre, melly Krisztina királyné ügyét támogatná, kormányunk mindazáltal ezen engedelmet meg nem adta.“ Mellyeknek higyen már most az olvasó?

BELGIUM.

Belgium érseke 's püspökei körlevelet bocsátottak illető megyéjük lelkészei és hiveihez, mellyben buzdítják őket az imént fölállított katólikus egyetem tovább segítésére. A' levélben az ifjuság oktatását lelkökre kötik a' szüléknek, említvén hogy az ifjuság oktatására nem elég könyv nélkül megtanultatni a' katekizmust, hanem általjában vallást és tudományt kell abba önteni. Végzetül azt is mondják, hogy a' katólika szentegyház a' tudományok terjesztését soha sem gátlotta, sőt azt állította mindig, hogy a' tudatlanság minden baj eredete; tudatlanság pedig a' féltudás is. —

A M E R I K A.

Columbus nevű rakkhajó június 16ig terje-

dő híreket hozott vala Ujyorkból. Bostonban június 11-kén 4 spanyol kalóz végeztetett ki, mert a' Mexican Briget 20,000 dollártól fosztották meg, 's azután a' legénységet, valamint minden tanuságát rablásuknak az elfoglalt hajó fölletésével akarák megsemmíteni. Itt június 5-én a' borzasztó tűz negyedfélszáz házat dult fel. Ujorleanson által következő fontos hírt vettek Mexicóból majus 19-ől, hol, mint tudjuk, polgári háboru ütött ki. Santana gen. seregei majus 6-án támadták meg a' zacatecasai katonaságot, 's a' városba verték azokat vissza. 7-én a' támadóknak békeajánlásokat tétetett; de minthogy azok el nem fogadtattak, S.án általános csatára kelt a' dolog, mellyben a' zacatecasai nép bátran viselé magát a' négyóraig tartott ütközethen a' republicának jól gyakorlott, 's legjobb vezére által igazgatott seregi ellen, de végre a' gyakorlatlan seregek még is engedni voltak kénytelenek és Santana elfoglalt a' várost. Az ugy nevezett hazafi sereg maradványai egy részben Durango felé szélyedtek el. Az elhunytak és megsérültek száma 800 volt. Santana első rendszabálya az volt, hogy mind az ő, mind a' mexicói fötanács tekintete ismértessék el. Tampicoi levelek szerint több statusban nem akarának Santanának engedelmeskedni. Chikapán a' nép a' katonaság ellen fölkelvén parancsnokát megölte, 's magát a' közép kormánytól függetlennek kiáltotta ki.

A' Newyork-American a' Washington-Globe kormánylapnak azon cikkelyére (mellyben a' francia kamaráknak, azt mondja, hogy ha az egyesült statusok elnöke a' Valazéféle indítványt fogva némi mentekező lépést tenne a' francia kormánynál, az az elnöknek személyes tekintetét csorbítaná, 's ennél fogva, jobban tettek volna a' fr. kamarák, ha az adósságot elispervén, arról is gondoskodtak volna, mikép térítsék meg azon károkat, mellyeket Újszak-amerika az egyezés késő teljesítetése miatt szenved); — vég cziful azt mondja, hogy miután a' francia kamarák a' tartozás helyességét az elfogadás által csakugyan elismérték, miután az elnök bocsátványa (Erläss) nem a' francia néphez volt intézve, de sértő szándékkal sem írva, a' francia kamarák következtlenül csatoltak olly indítványt az elfogadott törvényjavaslatához. „Minthogy azonban a' dolog már így van, mond a' nevezett lap, mi természetesb 's közönségesb még a' legbüszkébb emberek közt is, 's mi illőbb kormányokhoz, mint azt nyilatkoztatni, hogy részünkről épen semmi legkisebb sértő szándék sincsen, valamint igaz is, hogy e' szándékban soha sem is voltunk.“ —